

Forvaltningsplan for grågås i Grimstad kommune 2019 - 2021

Forord

I Grimstad kommune har konflikten med grågås og landbruk tilspisset seg de siste 5 årene. Bestanden av grågås har økt betraktelig. Hekkende, stedegen ungfugl og trekkende fugler tar i bruk landbruksarealer og gjør stor skade på disse. Dette fører til store tap for landbruket.

Det ble i 2015 utarbeidet en forvaltningsplan for grågås i Arendal og Grimstad kommuner for å kunne håndtere dette problemet. Det ble utarbeidet en forskrift som muliggjorde tidligere jaktstart for å hindre skade på landbruksareal. Fylkesmannen krever at det utarbeides en forvaltningsplan, før det kan gjøres tiltak som hindrer skade på landbruksområdene. Som for eksempel tidligere jaktstart og/eller utvidet jakttid.

Planen fra 2015 og forskrift om tidligjakt er nå utdatert. Derfor ønsker Grimstad kommune å revidere en egen forvaltningsplan for grågås – for å muliggjøre tiltak, slik at vi kan hindre skade på landbruksområder.

Plan, miljø- og landbruksenheten i Grimstad kommune

Alle bilder er tatt av Miljørådgiver – Karl Christian Langevoll

Innhold

Forord	2
1.0 Innledning	4
2.0 utfordringer	5
2.1 Aktuelle arter	5
2.2 utfordringer	5
3.0 Forvaltning av grågås	6
3.1 Forvaltning og lowverk	6
3.2 Forvaltningsmål i Grimstad kommune	6
3.3 Nåværende forvaltning	6
4.0 Tiltak	7
4.1 Mulige tiltak	7
4.2 Prioriterte tiltak Grimstad kommune	8
5.0 Konklusjon	8

1.0 Innledning

Forvaltningsplaner for gjess er et foreslått tiltak i handlingsplan for forvaltning av gjess (DN-rapport 1996 – 2). En forvaltningsplan er retningsgivende for hvordan en skal håndtere landbruksproblematikken og grågåsbestanden i fremtiden. Forvaltningsplan for gjess kan være utarbeidet både lokalt og regionalt. I Aust-Agder har det tidligere vært en forvaltningsplan for gjess for Grimstad og Arendal kommuner. Denne ble utarbeidet i 2015 med tilhørende forskrift om tidligjakt. Denne planen med tilhørende forskrift opphørte i 2017.

Det er ulike tiltak som kan settes i gang for å redusere skadeomfanget på landbruksarealer, effekten av de forskjellige tiltakene har varierende resultater. Det har vist seg at skadefelling er det klart mest effektive virkemiddelet. Det er i senere rapporter også funnet ut at gjerder ned mot sjøen kan hindre hekkende par (med kyllinger) å gå inn på dyrket mark/landbruksarealer. Lydskremming og andre tiltak har vist seg å ha mindre effekt.

Når det gjelder ordinær jakt er det ønske om at det organiseres og tilrettelegges for jakt på grågås. Dette kan føre til at bestanden reduseres, noe som igjen kan redusere konflikten med landbruket.

Grimstad kommune har de siste 5 årene hatt en klar økning i søknader om skadefelling i kystnære deler av kommunen. Som Aust-Agder sin største landbrukskommune skaper grågås bekymringer for landbruket. Når grågåsa beiter på landbruksarealer, reduseres avlingene vesentlig, samtidig som det blir tråkk skader og ulemper med avføring i fôret. Det er uttrykt et ønske fra lokale bønder, om at det søkes om muligheter for tidligjakt. Det er også blitt problemer i noen områder i skjærgården, da med tanke på friluftsliv.

Med bakgrunn i dette har Grimstad kommune utarbeidet en handlingsplan for grågås med tilhørende forskrift.

Utarbeidelse av forvaltningsplanen har foregått administrativt ved Plan, miljø – og landbruksenheten. I den forbindelse har det vært møter for å drøfte problemstillingene og mulige tiltak. Rapporter fra grunneiere og skadefellingsrapporter fra tidligere år har vært vektlagt.

2.0 utfordringer

2.1 Aktuelle arter

I Norge er det hovedsakelig 4 gåsearter som kommer i konflikt med landbruksinteresserte. Disse er; grågås, kanadagås, hvitkinngås og kortnebbgås. I Grimstad er det i første rekke grågåsa som gjør skade av betydning på landbruket. Det er dette problemet som planen omhandler og det utarbeides forskrift for.

Kanadagås

Skader fra kanadagås kan forekomme i liten skala lenger inn i kommunen.

Grågås

For Grimstad kommune er det grågåsa som utgjør skade på landbruksarealer. Gjennom forvaltningsplaner fremmes det tiltak for å redusere konflikten mellom landbruk og grågås. Alle omsøkte skadefellinger gjelder for grågås i Grimstad kommune.

En deler opp bestanden i to grupper etter livssituasjon. Kullgås legger egg og oppfostrer unger, mens gjellgås er en fellesbetegnelse på den andelen som består av unge, ikke kjønnsmodne individer, enslige gjess osv.

Grågåsa spiser bare vegetativ føde, hovedsakelig på land. Urter, bær, røtter, tidlig gras er hovedføden til grågåsa. Grønne fristende beitearealer (engsvingel, raigras og timotei) er særlig utsatt for grågåsa.

Erfaringer fra 2010 tilsier at bestanden med grågås er i økning. Rapporter tyder på flere gjess kystnært, samtidig som grågåsa tar i bruk landarealer lenger og lenger inn fra kysten. NOF (Norsk ornitologisk forening) har få eksakte tellinger, men tellingene som er utført tilsier at bestanden er i økning.

2.2 utfordringer

Hovedutfordringen til Grimstad kommune er grågåsa sin bruk av landbruksområder. Det forekommer også noen mindre konflikter knyttet til friluftsliv og hus/hytteeiendommer.

Grågåsa kommer til våre områder tidlig på ettervinteren, før hekking starter. Noen grågjess bruker områdene våre bare som mellomlanding på trekk nordover og sørover (seinsommer). Grågåsa kommer innom på vårparten, før hekking, i ferden nordover. Så kommer den tilbake og mellomlander litt senere på sommeren, etter at ungene er flyvedyktige, før den trekker sørover. Et stadig økende antall grågjess bruker de kystnære områdene våre til hekking og benytter landbruksarealer til beiting hele sesongen frem til de trekker videre på seinsommeren. Det er også blitt et økende antall grågjess som i større deler av året holder til i Grimstad, andelen med stedegen gås forventes å øke med tiden.

Når gjessene beiter på innmark om våren, er det mulig å skille ungfuglflokker fra familiegrupper ved at familiegrupper må gå frem strandkanten og inn på dyrket mark fordi ungene ikke er flyvedyktige. Ungfuglene er flyvedyktige og de kommer ofte flyvende inn på innmarksarealer som ofte ligger lengre fra sjøen.

Grågåsa hekker nå på fastlandet i tillegg til holmer og øyer (sjøen). De kystnære landbruksarealene gir gode mattilganger for grågås og er dermed ofte besøkt av flokker med gjess av varierende størrelser. Alt fra flokker på 10 til 300 gjess på et jordet kan forekomme.

Konflikten skjer i hovedsak fra våren til sen sommer. Når den ordinære jaktstarten tiltrer, 10 august, er mye av grågåsa reist sørover.

Skadene som skjer på landbruksarealer er nedbeiting, nedtråkking og avføring på arealene. Dette fører til at store avlinger går tapt på grunn av grågåsa.

I Grimstad gjør grågåsa også stor skade på produksjon av ferdigplen. De spiser røtter og fjerner disse, dette medfører dårlig vekst og tapt produksjon av ferdigplen.

Grønnsaker kan i noen tilfeller bli ødelagt ved at grågåsa beiter og trækker i stykker avlinger. Nysådde kornåkre er også utsatt for beiting av grågås.

Der grågåsa utgjør størst ødeleggelse er ved grasproduksjon i Grimstad. De beiter store volum og ekskrementene setter usmak på fôr.

Friluftsliv og hytteområder har i noen områder problemer med avføring som gjør arealene lite attraktive til utøvelse av friluftsliv.

3.0 Forvaltning av grågås

3.1 Forvaltning og lovverk

Grågjess som opptrer i Norge trekker regelmessig mellom flere europeiske land. Det er derfor viktig at den nasjonale forvaltningen av gjess i Norge tar hensyn til trekk mønstre og at forvaltningen tar utgangspunkt i et internasjonalt perspektiv.

Noen av de områdene hvor grågåsa overvintre (sør- Europa) har lite jaktpress. I Norge starter den ordinære jakttida 10.08. I sørlige deler av Norge starter trekket før denne datoen og derfor blir det felt svært lite grågås totalt. Noe statistikkene viser.

Jakttid for grågås i våre områder (Aust-Agder) er 10.08 – 23.12, unntaket er den frie jakten på hav og fjord fra svenskegrensa til og med Vest-Agder, hvor jakttiden er 10.09 – 23.12. Fylkesmannen kan åpne for jakt på grågås inntil 15 dager før ordinær jaktstart når det foreligger en lokal forvaltningsplan. I den perioden er det lagt føringer for når det kan jaktes (klokkeslett).

Det er også gitt mulighet til å regulere bestanden ved å sanke egg fra grågås i tida fram til 15. april. Etter 15. april kan Fylkesmannen gi tillatelse til egganking.

Forskrift om skadefelling gir kommunen myndighet til å gi tillatelse til felling av grågås når disse gjør skade. Det forutsetter at skaden allerede har oppstått inneværende sesong og at skaden er av større økonomisk omfang samt at det er gjort tiltak for å hindre at skade oppstår.

3.2 Forvaltningsmål i Grimstad kommune

Grimstad kommune ønsker at bestanden tilpasses og stabiliseres på et nivå slik at beiteskader og ekskrementer i friluftsområder holdes på et lavt nivå. Grimstad kommunen skal ha en bærekraftig bestand som utgjør en naturlig del av faunaen. Samtidig ønsker vi at grågåsa som ressurs høstes i størst mulig grad gjennom ordinær jakt.

3.3 Nåværende forvaltning

Grimstad kommune har merket økningen av grågåsbestanden ved at det hvert år kommer flere søknader om skadefelling. Slik situasjonen er i dag er det skadefelling som er den største bestandsregulatoren i Grimstad. Mye av grågjessene er flydd sørover når ordinær jaktstart inntreffer. Noe skremsel er prøvd utført, men med dårlige resultater.

4.0 Tiltak

4.1 Mulige tiltak

Norges bondelag har i sin rapport fra juni 2006, Evaluering av forvaltningsplaner for gjess, evaluert og delt inn flere tiltak.

Fysiske hinder

- Plastbånd
- Gjerder
- Leplanting

Fysiske hindre skal hindre grågås med unger (ikke flyvedyktige) å gå fra sjønære arealer og inn på dyrket mark. Noen av gjerdene kan også hindre landing for gås.

Skremmetiltak

- Bruk av hund
- Lydkanoner
- Skremmeskudd
- Fugleskremser
- Jaging
- Osv.

Skremmetiltak går ut på å prøve å fjerne gåsa når det er på jordet eller skal til å lande/gå inn på jordet. Her er det mange muligheter. Det har midlertidig vist seg at dette ofte virker i liten grad.

Bestandsregulerende tiltak

- Jakt
- Tidlig jaktstart (utvidet jakttid)
- Skadefelling
- Punktering av egg

Dette er de mest effektive tiltakene, disse tiltakene er bestandsregulerende samtidig som de er skremmende. Skadefelling er det mest brukte tiltaket for å redusere skade på landbruksarealer.

Endring i driftsmåte

- Etablering av friområder for gjess på innmark og utmark

Etablere friområder hvor grågåsa er i fred og ikke jaktes på. Tanken med dette tiltaket er at grågåsa skal bruke dette området som er tilrettelagt for at gåsa skal være der. Dette sparer andre landbruksarealer for ødeleggelse.

4.2 Prioriterte tiltak Grimstad kommune

Dersom det ikke iverksettes noen tiltak vil skadene på landbruksarealer øke og konfliktene vil bli større, da større deler av avlinger kan risikere å bli ødelagt. Grågås finnes allerede i et stort omfang i Grimstad kommune og det er stipulert at dette antallet bare vil øke med årene som kommer.

Grimstad kommune ønsker å iverksette følgende tiltak:

- Egen forskrift om tidlig jaktstart
  - Skadefelling
  - Jobbe mot utvidet jakttidsramme
  - Organisere jaktområder i kommunen
  - Etablere en tilskuddsordning til gjerding i sjønære arealer med beiteskader
-
- ❖ Egen forskrift om tidlig jaktstart og skadefelling vil være de mest effektive tiltakene i kommunen. Disse tiltakene har en skremmende- og en bestandsregulerende effekt.
  - ❖ Problemet knyttet til skadefelling og jakt er bebyggelse og vei langs mange av landbruksarealene. Grimstad kommune vil lage en instruks for hvordan skadefelling og jakt i disse områdene skal foregå.
  - ❖ I dagens jakttidsrammer er det ikke åpnet for jakt på grågås om våren. Ved å utvide jakttid til for eksempel 15. mars (vårjakt) vil man kunne ta ut et betydelig antall gjess. Jakta vil ikke bare virke skremmende, men også i stor grad bestandsregulerende pga. det er i denne perioden antallet grågjess er størst i Grimstad kommunen. Dette er basert på egne observasjoner, skadefellingssøknader og rapporter fra bønder.
  - ❖ Etablere en tilskuddordning for gjerding av utsatte arealer hvor gås med unger går inn på landbruksarealene.

5.0 Konklusjon

Det bør høstes erfaringer med de forskjellige tiltakene. Med revisjon av planen må disse erfaringene vektlegges. Det er et ønske fra Grimstad kommune at mest mulig grågås høstes gjennom ordinær jaktutøvelse. Grimstad kommune må derfor søke om å få tillatelse til en egen forskrift om tidligere jaktstart samt utvidet jakttid (vårjakt). Dette er de tiltakene som har best bestandsregulerende virkning.

Grimstad kommune skal i løpet av planperioden kartlegge hvilke landbruksarealer som er mest utsatt for grågås.

